

De historiek van een aangekondigd taalbeleid in CVO Antwerpen-Zuid

Eva Van Herck

m.m.v. Jes Leysen en Niki Van Mechelen

"Voor (de directie van) het centrum staat de zinvolheid van een taalbeleid buiten kijf!" Met deze uitspraak zet Koen de Pryck, directeur van het Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) Antwerpen-Zuid de toon. "Het centrum ziet 'open' onderwijs als een kernwaarde: CVO Antwerpen-Zuid IS een openleercentrum. Laagdrempelige taal is daarbij essentieel, vanaf het eerste moment dat (toekomstige) cursisten via advertenties en brochures met het centrum in contact komen. Anderzijds beogen we doorstroom naar verdere opleidingen en uitstroom naar werk voor onze cursisten. Dus zowel het instapniveau, de taalverwerving tijdens de opleiding als het eindniveau moeten tot een taalbeleid van ons centrum behoren." Dat dit niet van vandaag op morgen gerealiseerd wordt, is evident, maar CVO Antwerpen-Zuid kan rekenen op een gedreven team dat volop inzet op taalbeleid! Dit artikel neemt een kijkje achter de schermen, van de eerste stapjes in 2007-08, de samenwerking met het Huis van het Nederlands Antwerpen tot waar ze nu staan en de plannen die klaar liggen.

CVO Antwerpen-Zuid is een Centrum voor Volwassenenonderwijs dat een ruime waaier aan opleidingen aanbiedt.¹ In het hoger beroepsonderwijs (hbo) kan je een graduaat informatica, boekhouden of marketing behalen in modulair opgebouwde opleidingen. Hier volgen vooral werkende volwassenen les die zich willen her- of bijscholen. Er is een dag-, avond- en weekendaanbod. Er is ook een afdeling tweedekansonderwijs (tko) waar jonge volwassenen die hun diploma secundair onderwijs alsnog willen behalen, terechtkunnen. Bovendien kan je in dit centrum talen studeren, waaronder Nederlands aan anderstaligen.

Het volledige aanbod wordt maximaal flexibel uitgebouwd. Er zijn superintensieve, verkorte trajecten, gewone en vertraagde trajecten, een uitgebouwde Openleercentrumwerking en trajectbegeleiding in verschillende vestigingen. Op jaarbasis volgen ongeveer 3000 cursisten les in dit centrum.

WAAROM EEN TAALBELEID?

Net zoals in andere CVO's veranderde de populatie van de hbo- en tko-opleidingen de afgelopen jaren. Regelmatig waagden laag-

taalvaardige en anderstalige cursisten hun kans, maar dit met wisselende resultaten. Vakdocenten wisten vaak niet hoe ze deze

Leervragen zoals leerstrategieën, notities nemen en een eindwerk schrijven, bleken struikelblokken te zijn voor taalzwakke en anderstalige cursisten.

cursisten konden helpen en taaldocenten konden hen niet begeleiden. Verschillende experimenten vonden plaats, maar leidden niet tot dé juiste formule. Er werd gekeken naar mogelijkheden om de cursisten op korte termijn woordenschat bij te brengen, maar later bleek dat dit niet het enige probleem was. Ook andere leervragen zoals leerstrategieën, notities nemen

en een eindwerk schrijven, bleken struikelblokken te zijn voor taalzwakke en anderstalige cursisten.

De trajectbegeleiding van het openleercentrum zocht naar mogelijkheden om de cursisten te helpen, maar dit was onvoldoende gestructureerd. Bovendien stelde de NT2-trajectbegeleiding vast dat heel wat NT2-

cursisten niet slaagden voor de instaptoetsen van de hbo-opleidingen. Wanneer de NT2-trajectbegeleiding de instaptoetsen hbo en het lesmateriaal van enkele tko-vakken bekeken, merkten ze dat er iets moest gebeuren.

EEN KERNGROEP TAALBELEID

In september 2008 wordt na een aantal maanden verkennend werk de kerngroep taalbeleid in het leven geroepen met een vertegenwoordiging uit verschillende afdelingen van het centrum. Deze kerngroep tekent een taalbeleidsplan uit voor het schooljaar 2008-09. Om dit plan op te stellen baseren ze zich onder andere op het stappenplan uit de publicatie *Taalgericht naar werk. Over het belang van geïntegreerd vakonderwijs voor beroepsgerichte opleidingen* (meer info: zie bijlage 1). De stappen hoeven niet in chronologische volgorde doorlopen te worden, maar zijn wel allemaal van belang om tot een geïmplementeerd taalbeleid te komen.

IN NEGEN STAPPEN NAAR EEN TAALBELEID VOOR LESCENTRA

- Stap 1: volg nascholingen over taalbeleid
- Stap 2: bevraag het personeel en de cursisten
- Stap 3: richt een kerngroep taalbeleid op
- Stap 4: richt werkgroepen taalbeleid op
- Stap 5: schrijf een visietekst
- Stap 6: schrijf een taalbeleidsplan
- Stap 7: voer het taalbeleidsplan uit
- Stap 8: evalueer het taalbeleidsplan
- Stap 9: veranker het taalbeleid in het centrumbeleid

Bron: Taalgericht naar werk. Over het belang van 'geïntegreerd vakonderwijs' voor beroepsgerichte opleidingen

Het hele schooljaar door zullen er verschillende initiatieven genomen worden om iedereen in de school te sensibiliseren. Een eerste brainstorm levert heel wat ideeën zoals een strip, posters, slogans, een enquête, taalbeleid als vast agendapunt op vakoverleg en personeelsvergadering. De kerngroep taalbeleid is ambitieus! Samen maken de leden een selectie van de prioritaire taalbeleidacties en bekijken ze wat haalbaar is. Vervolgens stellen ze een agenda op met acties die ze graag willen realiseren en leggen ze vergaderingen vast voor de rest van het schooljaar. Op deze manier is de opvolging van het taalbeleidsplan gegarandeerd. Dit taalbeleidsplan zal immers constant evolueren en in beweging zijn.

DE EERSTE STAPJES

Oktober 2008 is meteen een drukke maand voor de kerngroep. In eerste instantie is het belangrijk om iedereen binnen de school bewust te maken van taalbeleid. De kerngroep heeft een enquête opgemaakt voor alle docenten om hen te bevragen en stelt deze voor op de verschillende vakvergaderingen. Hiervoor inspireren ze zich op de enquête uit *Taalgericht naar werk. Vormingsmodules en videofragmenten* (zie bijlage 1 en bijlage 2). De docenten worden warm gemaakt om de enquête in te vullen en krijgen al meteen wat informatie over de cursistenbevraging (zie bijlage 3) die in het volgende semester georganiseerd zal worden. Op de personeelsvergadering begin januari zullen de resultaten toegelicht worden. De resultaten zullen ook gebruikt worden om het taalbeleidsplan aan te passen.

Daarnaast denkt de kerngroep na over het oplijsten van de talige competenties van de hbo- en tko-opleidingen: wat moeten cursis-

ten talig kunnen om met succes aan de opleidingen deel te nemen? Is het mogelijk om op het geheel van deze talige competenties een niveau te kleven? Ze nemen contact op met het Huis van het Nederlands Antwerpen en bekijken de mogelijkheden. Om een duidelijk beeld te krijgen van de talige competenties die een cursist nodig heeft bij aanvang van een hbo- of tko-opleiding is het nodig om de leerplannen te bekijken, de vakdocenten te bevragen en een aantal lessen te observeren. Dat is een niet gering werk. In een eerste fase kiezen ze ervoor de volgende vakken onder de loep te nemen: Project Algemene Vakken (PAV), burgerlijk- en handelsrecht, boekhouden en kantoortechnieken.

Later blijkt echter dat het voor deze acties nog iets te vroeg is, omdat er eerst aan een draagvlak gewerkt moet worden. Het is absoluut noodzakelijk dat iedereen het nut van een taalbeleid inziet, vooraleer dit soort bevragingen haalbaar zijn en er met de resultaten kan gewerkt worden. Dit plan wordt dus even op de lange baan geschoven, maar zeker niet afgeschreven.

OP VOLLE TOEREN

Intussen is het november-december 2008 en draait de kerngroep taalbeleid op volle toeren. De enquête is verspreid via het leerplatform DOKEOS van het centrum en wordt volop ingevuld. Naast de bevraging van de docenten en cursisten was er eveneens een bevraging van het omkaderend personeel (bv. secretariaatsmedewerkers), zodat ook

Wat moeten cursisten talig kunnen om met succes aan de opleidingen deel te nemen?

zij betrokken werden bij het taalbeleid. Zij hebben immers vaak het eerste contact met cursisten die zich inschrijven, maar ook nadien fungeren ze als contactpersoon met het centrum.

Sensibiliseren blijft een prioriteit.

Ook op de andragogische studiedag in november 2008 staat taalbeleid op de agenda. De docenten krijgen de kans om vrijwillig een vormingsmodule te volgen over taalgericht vakonderwijs, gegeven door het Huis van het Nederlands. De opkomst is laag. De conclusie is dat deze vorming te vroeg komt en dat het taalbeleid eerst nog meer bekend moet geraken in de school. Sensibiliseren blijft dus een prioriteit. Er wordt een strip uitgewerkt die fungeert als opstartscherm bij DOKEOS.

Er is het plan om via de opleidingsvergaderingen de vakverantwoordelijken ook telkens een tip over taalbeleid te laten verspreiden. Deze tips² moeten concreet en meteen toepasbaar zijn, bv. *Hoe formuleer je een goede examenvraag?* Op deze manier blijft taalbeleid onder de aandacht en kunnen vakdocenten die geïnteresseerd zijn er al mee aan de slag.

CURSISTEN BEVRAGEN EN CONCLUSIES TREKKEN

In het tweede semester worden de cursisten bevraagd. De kerngroep taalbeleid heeft een enquête opgesteld, aangepast aan het doelpubliek en lanceert deze in de hele school. Nadat alle gegevens van de enquêtes verwerkt zijn, worden ze voorgesteld aan de docenten, de cursisten en het omkaderend personeel. Om dat op een originele manier te doen die zeker de aandacht trekt, maakt de kerngroep taalbeleid een kort filmpje³ met daarin de opmerkelijkste resultaten van de enquêtes. Voor docenten die wat meer details over de resultaten wensen, is er ook een doorklikmogelijkheid naar een uitgebreidere tekst: 'Ons CVO over taal!'

Op het einde van het schooljaar 2008-09 is er opnieuw contact met het Huis van het Nederlands en wordt duidelijk dat de mogelijkheid bestaat om via een project van het Europees Integratiefonds (EIF) geïntegreerde trajecten te organiseren. Dat kan een *voor- of neventraject* zijn, dat is een extra traject voor anderstalige en/of taalzwakke cursisten waarvan de inhoud is afgestemd op de vakopleiding. Dat kan ook *Nederlands op de opleidingsvloer* zijn, waarbij anderstalige en/

Moet v in de C-blok zijn?
Volgt v NT2? B80? F80? H80?

eh.

Aha v hebt een C 98 modig.
Dan moet v naar het AOC!

- AOC?

in blok A naast het OLC.

of taalzwakke cursisten taalsteun krijgen tijdens de vakopleiding. In het kader van dit EIF-project kan het centrum rekenen op inhoudelijke ondersteuning vanuit het Huis van het Nederlands en ervaringen uitwisselen met andere centra die ook trajecten inrichten. Een unieke kans dus!

In Antwerpen stappen vier CVO's in het EIF-project 'geïntegreerde trajecten':

- CVO Deurne, met een voor- en neventraject bedrijfsbeheer en extra taalondersteuning in de graduaatopleidingen;
- SCVO Sité, met voortrajecten voor opleidingen in de sociale sector, neventrajecten in de opleidingen kinderopvang, polyvalent verzorgende, logistiek assistent en kapper;
- CVO LBC, met een neventraject voor de opleiding informatica en een neventraject bij de opleiding personeelszorg;
- CVO Antwerpen-Zuid met een voortraject voor de hogere beroepsopleidingen en taalcoaching tijdens deze opleidingen.

Naar aanleiding van het verkennend gesprek met de medewerker van het Huis van het Nederlands bekijkt het centrum welke mogelijkheden er zijn om een voor- en/of neventraject in te richten. De kerngroep heeft de huidige situatie al zo goed mogelijk in kaart gebracht, onder andere aan de hand van de docentenbevraging en de input van de leden van de kerngroep. Wat zijn de vaststellingen?

- Anderstalige cursisten uit de NT2-modules en laagtaalvaardige cursisten uit tko hebben niet het vereiste taalniveau op het moment dat ze een hbo-opleiding aanvatten. Het gaat dan niet enkel over

algemene woordenschat, maar ook en vooral over vakspecifieke en schoolwoordenschat. Bovendien missen ze vaak ook leerstrategieën om de opleiding tot een goed einde te brengen.

- Ook de vakdocenten ervaren dat ze niet over voldoende bagage beschikken om deze cursisten te begeleiden en merken dat ze ofwel niet starten ofwel uitvallen tijdens de opleiding. Ze zien wel dat deze cursisten het moeilijk hebben, maar kunnen niet altijd een antwoord bieden.
- Een derde knelpunt dat wordt blootgelegd, is het lesmateriaal en andere documenten (onthaaltbrochures, formulieren, ...) die in de hbo-opleidingen gebruikt worden. Die zijn niet altijd geschikt voor deze doelgroep. Ook hier kunnen vak- en taaldocenten niet meteen een oplossing aanreiken.
- Het openleercentrum waar cursisten de kans hebben om individuele begeleiding te krijgen, probeert een antwoord te bieden op deze problemen, maar dat volstaat niet. Ook de vakdocenten zouden moeten reflecteren over de didactiek die ze in de klas gebruiken. Een aantal vakdocenten is meteen van goede wil en bereid om te experimenteren, maar de meerderheid verwacht een kant-en-klare oplossing van de taaldocenten of de begeleiders van het openleercentrum.

Ook de vakdocenten zouden moeten reflecteren over de didactiek die ze in de klas gebruiken.

ALWEER KEUZES MAKEN

Het schooljaar 2009-10 komt eraan. CVO Antwerpen-Zuid kiest voor een intensief NT2-voortraject voor de hbo-opleidingen op 3.1 niveau⁴. Deze module vindt plaats in september 2009 zodat de deelnemers aansluitend in de hbo-opleiding van hun keuze kunnen starten.

De kerngroep taalbeleid bekijkt hoe de juiste cursisten in dit traject terecht kunnen komen. Ten eerste zijn er de cursisten die een toegangsproof komen doen en niet geslaagd zijn: zij krijgen de mogelijkheid om hun kansen te verhogen door het intensieve voortraject te volgen. Ten tweede zijn er de cursisten die nu een opleiding NT2 of tko volgen en interesse hebben voor de hbo-opleidingen: voor hen is het belangrijk dat ze weten dat er een intensief voortraject is. Docenten en trajectbegeleiders zullen hen informeren over de nieuwe mogelijkheden. Dat betekent dat de NT2-docenten en tko-docenten op de hoogte moeten zijn: alweer een uitdaging voor de kerngroep taalbeleid!

Om daarnaast ook de slaagkansen van de cursisten die al een hbo-opleiding volgen, te vergroten opteert de school voor neventrajecten in de vorm van taalcoaching. Dat betekent concreet dat alle anderstalige of taalzwakke cursisten in de hbo-opleidingen informatica, boekhouden en marketing de kans krijgen op extra taalondersteuning. Zij kunnen met hun individuele leervragen terecht bij de taalcoach, die een traject op maat voorstelt. Net zoals het voortraject zijn de neventrajecten nieuw. Er is een neventraject dat focust op de talige kwesties en een neventraject dat eerder focust op 'leren studeren'. Het aantal cursisten in de voor- en neventrajecten is nog zeer beperkt. Dat biedt de NT2-docent en de taalcoach ruimte om te experimenteren en maakt een individuele aanpak mogelijk.

ZORG VOOR TAAL

In september 2009 gaat het voortraject van start. Om voeling te krijgen met het vereiste instapniveau van de hbo-opleidingen heeft de NT2-docent materiaal verzameld uit verschillende opleidingen. De nadruk ligt in dit voortraject op leerstrategieën zoals notities nemen, leesstrategieën, verslagen maken. Het lesmateriaal van dit traject staat op de website van de huizen van het Nederlands, net zoals het overige materiaal dat werd ontwikkeld in het kader van dit EIF-project.⁵ Op het einde van het voortraject begeleidt de trajectbegeleider de cursist bij de instap-proef voor de hbo-opleiding.

Intussen krijgt ook het talige neventraject vorm. De taalcoach gaat op pad en maakt reclame in alle hbo-klassen. Iedere cursist die een talig probleem heeft, kan zich aanmelden, maar ook de vakdocenten worden aangesproken. Zij kunnen immers problemen detecteren en cursisten doorverwijzen. Het neventraject gaat van start na de herfstvakantie en loopt tot eind januari 2010. De taalcoach, die ook lid is van de werkgroep taalbeleid, tracht samen met de coördinator van het openleercentrum en de medewerker van het Huis van het Nederlands pakketten samen te stellen om cursisten met talige leervragen op te vangen. In de toekomst is het de bedoeling dat enkele pakketten via het leerplatform aangeboden worden en dat verschillende trajectbegeleiders cursisten kunnen begeleiden aan de hand van dit materiaal.

De kerngroep taalbeleid komt opnieuw samen en stelt een actieplan op voor het schooljaar 2009-10. Naast het evalueren en ondersteunen van de reeds lopende initiatieven willen ze zwaar inzetten op het implementeren van taalgericht vakonderwijs (zie bijlage 4). Een negental NT2-docenten enga-

geren zich om deze implementatie mee vorm te geven. Zij vormen samen de projectgroep 'Zorg voor taal'.

Het Huis van het Nederlands komt opnieuw vormingen 'taalgericht vakonderwijs' geven tijdens de studiedag in november 2009. Deze vormingen zijn verplicht voor alle docenten in hbo- en tko-opleidingen. Een belangrijke voorwaarde is dat de docenten er meteen praktisch mee aan de slag kunnen, dus ligt de focus op de drie pijlers van taalgericht vakonderwijs: *interactie*, *taalsteun* en *context*. De vakdocenten krijgen tips om tijdens hun lessen meer aandacht te geven aan taal en niet alleen de anderstalige, maar ook de laagtaalvaardige cursisten meer spreek- en leerkansen te bieden. Ook brengt de projectgroep 'Zorg voor taal' de taalcoaching nog eens onder de aandacht en maakt ze duidelijke afspraken met de vakdocenten over de manier waarop de doorverwijzingen kunnen gebeuren.

Op het einde van de vorming worden de deelnemers in drie groepen verdeeld en krijgt elke groep de opdracht om iets uit te testen. Dat kan een werkvorm zijn die interactie bevordert of een vorm van taalsteun of

een manier om context te bieden (zie bijlage 5). Per pijler is er een aanspreekpunt binnen het project 'Zorg voor taal'. De aanspreekpunten zullen de opdrachten verder opvolgen, onder andere op een volgende studiedag. Wordt dus vervolgd ...

NOG HEEL WAT PLANNEN

Daarnaast werkt de kerngroep ook verder op andere gebieden. Zo vatten ze het hertalen van een aantal brochures en ander schriftelijk materiaal aan, zodat deze informatie voor iedereen toegankelijk is. Ook het opvolgen van de opdrachten van de vorming staat op de agenda. Maar bovenal tracht de kerngroep het taalbeleid onder de aandacht te houden en iedereen binnen het centrum tot kleine en grotere concrete acties te motiveren. Een hele uitdaging!

Bovenal tracht de kerngroep het taalbeleid onder de aandacht te houden en iedereen tot kleine en grotere concrete acties te motiveren.

Eva Van Herck
Huis van het Nederlands Antwerpen
m.m.v. Jes Leysen en Niki Van Mechelen
CVO Antwerpen-Zuid
eva.vanherck@stad.antwerpen.be

Noten

1. Voor meer info: zie www.cvoantwerpen.be.
2. Om het taalbeleid van het CVO visueel uit te leggen, maakte de kerngroep het filmpje 'Taalbeleid in eenvoudig Nederlands'. De link is verstuurd naar alle docenten als Tip Taalzorg van februari 2010:
www.youtube.com/watch?v=RM1KYmwu3k8.
3. Het filmpje is te bekijken op www.youtube.com/watch?v=tVuzwp9g13Y.
4. De deelnemers moeten 2.4 behaald hebben. Dat komt overeen met het B2-niveau uit het Europees referentiekader. Meer info over deze taalniveaus vind je op <http://taaluniversum.org>.
5. www.huizenvanhetnederlands > Lesmateriaal > Lesmateriaal voor CVO/HBO.

BIJLAGE 1: Taalgericht naar werk

Denkkader

In 2007 ontwikkelt het Huis van het Nederlands Antwerpen de publicatie *Taalgericht naar werk. Over het belang van 'geïntegreerd vakonderwijs' voor beroepsgerichte opleidingen*. Partners bij de ontwikkeling waren Linguapolis (Instituut voor Taal- en Communicatie Universiteit Antwerpen), SCVO Sité, SCVO SIVO, VDAB en het Leonardo Lyceum. Met een denkkader en een stappenplan speelt het Huis van het Nederlands in op de nood aan handvatten om taalondersteuning te geven aan laagtaalvaardige anderstalige cursisten. Op deze manier geven CVO's hen meer kansen om een eindkwalificatie te behalen.

Het denkkader focust niet uitsluitend op de anderstalige cursist die beter Nederlands moet leren, maar richt zich ook op alle actoren in de context van de school. Het stappenplan bestaat dan ook uit drie luiken:

- een actieplan voor directies en coördinatoren;
- een actieplan voor taal- en vakdocenten;
- een actieplan voor het voeren van een taalbeleid.

Het kader kan ook gebruikt worden voor stagebegeleiders of instructeurs op de opleidings- en werkvloer van tewerkstellingsinitiatieven en sociale werkplaatsen. Het denkkader en de bijbehorende instrumenten zijn integraal te downloaden van www.nt2antwerpen.be.

Vormingsmodules

Omdat de opleidingscentra behoefte hebben aan extra ondersteuning om taalbeleid in de praktijk te implementeren, ontwikkelt het Huis van het Nederlands in 2008 in samenwerking met Karel de Grote-Hogeschool een tweede product: *Taalgericht naar werk. Vormingsmodules en filmfragmenten*. Dat zijn twaalf interactieve vormingsmodules van telkens drie uur, die zich richten tot alle actoren.

De bijbehorende dvd toont goede voorbeelden die andere docenten kunnen inspireren:

- een voortraject voor een administratieve bediendeopleiding (Linguapolis Universiteit Antwerpen in samenwerking met VDAB);
- taalgericht vakonderwijs in de opleiding 'bezetten' (Levanto Bouw & Milieu, Antwerpen);
- Nederlands op de opleidingsvloer in de horecaopleiding (VDAB).

Meer informatie op www.nt2antwerpen.be.

BIJLAGE 2: Voorbeeld bevraging vakdocenten

Naam leerkracht:

Module:

Vak:

Hoeveel uur per week geeft u dit vak?

Vul in of kruis aan

1 Hoeveel procent van uw leerlingen heeft moeite met de taal tijdens de lessen?
..... %

2 Welke vaardigheid is het belangrijkste voor uw vak? Geef het aan met een
cijfer van 1 tot 4. (1 = het belangrijkste)

..... luisteren

..... lezen

..... spreken

..... schrijven

3 De problemen die mijn leerlingen met het Nederlands hebben, betreffen vooral

☐ mondelinge instructies begrijpen

☐ een mondelinge uitleg begrijpen

☐ antwoorden mondeling formuleren

☐ een mondelinge uitleg geven

☐ vragen stellen

☐ overleggen bij groepswork

☐ de uitspraak

☐ vragen schriftelijk beantwoorden

☐ verslagen schrijven

☐ notities maken

☐ de spelling

☐ alledaagse woordenschat

☐ typische vakwoordenschat

☐ schoolwoordenschat

☐ globaal lezen

☐ zoekend lezen

☐ schriftelijke instructies begrijpen

☐ andere:

Lees de uitspraken en kruis 'akkoord' of 'niet akkoord' aan.

		akkoord	niet akkoord
1	Ik weet welke leerlingen taalzwak zijn.	☐	☐
2	Ik heb inzicht in de moeilijkheden die anderstalige leerlingen met het Nederlands kunnen hebben.	☐	☐
3	Ik weet met welke woorden leerlingen problemen hebben.	☐	☐
4	Als het kan, gebruik ik gemakkelijke woorden.	☐	☐
5	Nieuwe woorden leg ik altijd uit.	☐	☐
6	Als ik iets uitleg, probeer ik met een concreet voorbeeld te beginnen.	☐	☐
7	In mijn lessen pas ik mijn taalgebruik aan zodat iedereen mij goed begrijpt.	☐	☐
8	Alle leerlingen zijn actief betrokken bij de les.	☐	☐
9	Bij mijn vak geef ik leerlingen vaak de kans om hun spreekvaardigheid te oefenen.	☐	☐
10	Leerlingen die niet vlot spreken, krijgen voldoende tijd om zich uit te drukken.	☐	☐
11	Ik corrigeer de taal van mijn leerlingen als ze spreken.	☐	☐
12	Opdrachten die veel praat- en/of schrijfwerk vragen, sla ik liever over.	☐	☐
13	Ik weet wat ik kan doen als leerlingen moeite hebben met schrijftaken voor mijn vak (antwoorden noteren, verslagen, ...).	☐	☐
14	Ik geef vaak aanwijzingen over hoe leerlingen iets moeten schrijven (antwoorden noteren, verslagen, ...).	☐	☐
15	Taalfouten in schriftelijk werk help ik verbeteren zodat leerlingen ervan leren.	☐	☐
16	Ik geef vaak aanwijzingen over hoe leerlingen een tekst moeten lezen.	☐	☐
17	Een goede Nederlandse taalvaardigheid is bij mijn vak belangrijk om te slagen.	☐	☐
18	Taalproblemen van leerlingen kunnen het best in aparte hulplessen worden opgevangen.	☐	☐
19	Leerlingen met taalproblemen hebben extra aandacht nodig van vakleerkrachten.	☐	☐
20	Ik kom in mijn lessen er niet goed aan toe aandacht aan taalaspecten te besteden.	☐	☐
21	Ik vind het belangrijk dat er bij ons op school een 'taalbeleid' wordt ontwikkeld.	☐	☐

Vragen en opmerkingen

.....
.....
.....
.....
.....

BRON: www.nt2antwerpen.be/actieplannen_taalgericht_naar_werk

BIJLAGE 3: Voorbeeld bevraging cursisten

Moedertaal:

Tweede taal:

Lees de zinnen. Kruis 'akkoord' of 'niet akkoord' aan.

		akkoord	niet akkoord
1	Ik begrijp de mondelinge vragen van de leraar.	☐	☐
2	Ik begrijp de theoretische uitleg van de leraar.	☐	☐
3	Ik begrijp de instructies van de leraar tijdens de praktijklessen.	☐	☐
4	Ik begrijp de instructies van de leraar tijdens de theorielessen.	☐	☐
5	Tijdens de les weet ik welke informatie belangrijk is om te noteren.	☐	☐
6	Ik vind het gemakkelijk als ik voor school iets moet schrijven.	☐	☐
7	Ik vind het moeilijk om goede zinnen te maken.	☐	☐
8	Ik vind het moeilijk om woorden correct te spellen.	☐	☐
9	Ik ken de juiste woorden als ik iets wil opschrijven.	☐	☐
10	In mijn cursussen staan dikwijls moeilijke woorden.	☐	☐
11	Op school moet meer aandacht zijn voor het leren van moeilijke woorden.	☐	☐
12	Leraren gebruiken dikwijls moeilijke woorden als ze iets uitleggen.	☐	☐
13	Als ik iets wil vertellen in de klas, weet ik snel de juiste woorden.	☐	☐
14	Ik mag veel spreken in de klas.	☐	☐
15	Ik ben bang om te spreken in de klas.	☐	☐
16	Ik stel veel vragen in de klas.	☐	☐
17	Ik kan woorden goed uitspreken.	☐	☐
18	Ik begrijp de schriftelijke opdrachten (toetsen, huiswerk, ...).	☐	☐
19	De zinnen in de cursussen zijn te lang.	☐	☐
20	Als ik iets lees, wil ik elk woord begrijpen.	☐	☐
21	Ik kan belangrijke informatie uit een tekst halen.	☐	☐
22	Moeilijke woorden zoek ik op in een woordenboek.	☐	☐
23	Ik leer veel als ik met een klasgenoot samenwerk.	☐	☐
24	Ik heb extra taallessen nodig.	☐	☐

Heb je nog vragen of opmerkingen? Schrijf ze op.

.....
.....
.....
.....
.....

Bronnen:

www.nt2antwerpen.be/actieplannen_taalgericht_naar_werk

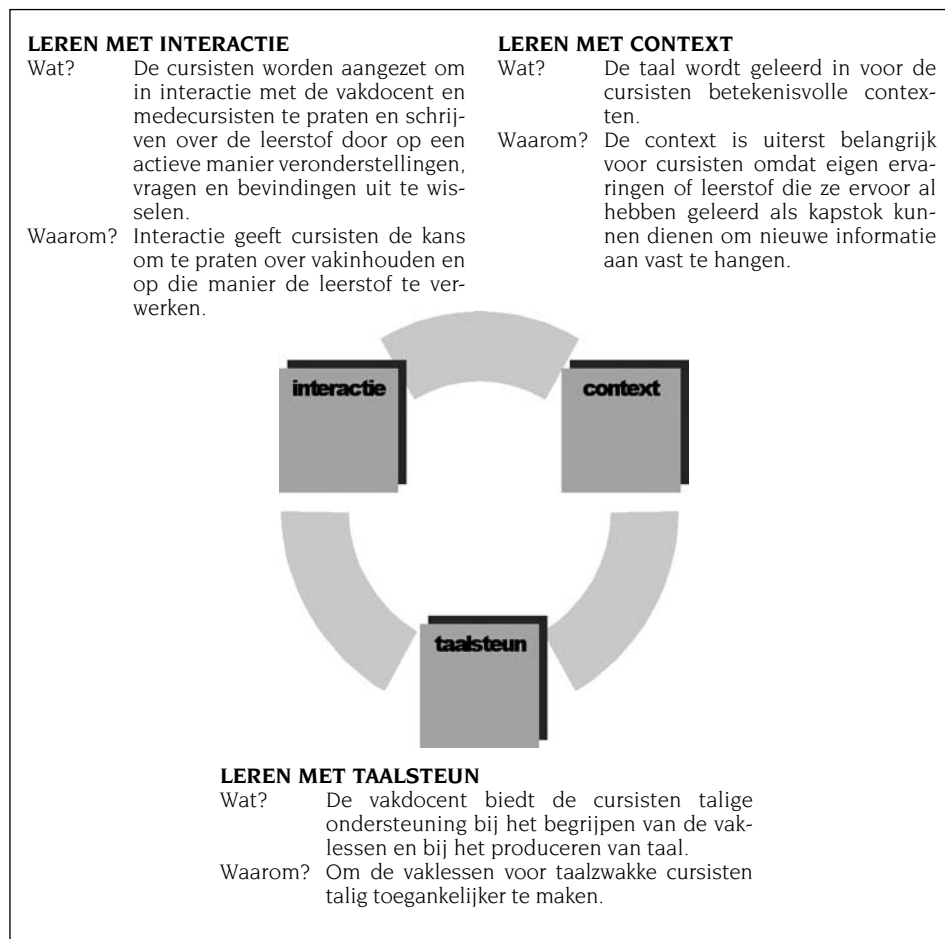
Hacquebord, H. (2004). Taalproblemen en taalbehoeften in het voortgezet onderwijs. Leerling- en docentenvragenlijsten als instrumenten voor taalbeleid. *Levende Talen Tijdschrift*, 5/3.

Steunpunt GOK (2003). *Taalbeleid op school. Instrument voor een analyse van de beginsituatie. Secundair Onderwijs*. Leuven: Steunpunt GOK.

BIJLAGE 4:

Hoe kan ik hen concreet helpen om beter Nederlands te spreken?

Om cursisten te ondersteunen bij de continuering van taalverwerving kunnen vakdocenten een beroep doen op de drie pijlers van taalgericht vakonderwijs: interactie, context en taalsteun.

FIGUUR: Pijlers van taalgericht vakonderwijs

Bronnen:

Hajer, M. & Meestringa, T. (2009). *Handboek taalgericht vakonderwijs. Context, interactie en taalsteun in vaklessen*. Bussum: Coutinho.

Themanummers van VONK over taalgericht vakonderwijs: VONK 38/1 (oktober 2008) en VONK 38/2 (december 2008).

BIJLAGE 5: Opdrachtenfiches voor vakdocenten CVO Antwerpen-Zuid

OPDRACHT BIJ ELKE FICHE (CONTEXT, INTERACTIE, TAALSTEUN):

Gebruik één van de volgende werkvormen tijdens je les in de volgende twee weken. Tijdens de projectgroepvergadering van 8/12/09 wissel je ervaringen uit met je collega's.

Context

- De les in het geheel kaderen
- De voorkennis van de cursisten activeren
- Persoonlijke ervaringen en voorbeelden laten aanbrengen
- Realistische ervaringen opdoen
- Visualisering als hulpmiddel
- Variatie aan authentieke teksten
-

Interactie

- Brainstormen
- Woordspin
- Om ter snelst
- Denken, delen en uitwisselen
 - ✍ Genummerde hoofden
 - ✍ Pars pro toto
 - ✍ Experts
- Carrousel
- Resultaten vergelijken
- Informatiekloof

Taalsteun

- Mondeling
 - ✍ Nieuwe woorden moet je inoefenen : 7 x herhalen
 - ✍ Geef feedback
 - ✍ Pas je taal aan : spreek rustig, goed articuleren, gebruik standaardtaal, geen lange zinnen.
 - ✍ Controleer of de cursist alles begrepen heeft.
 - ✍ Geef voorbeelden, visuele ondersteuning, ..
- Schriftelijk
 - ✍ Geef feedback met de symbolenlijsten
 - ✍ Woordenlijsten laten aanmaken
 - ✍ Woordenboeken

